

DESPRE VII, ALCOOL ȘI ALCOOLICI ÎN DOCUMENTELE PAROHIILOR ORTODOXE ȘI GRECO-CATOLICE DIN JUDEȚUL ALBA (1850-1930)

Ioana RUSTOIU

Dincolo de informațiile strict legate de biserică, ca lăcaș de cult, viața religioasă a unei comunități cunoaște prin diversele ei manifestări și încercări ale bisericii de a avea în sânul ei o comunitate capabilă să adere și să respecte principiile morale: căsătoria în fața altarului bazată pe credința și respectul reciproc între soți, frecventarea bisericii, respectarea sărbătorilor religioase, grija comună pentru sporirea gospodăriei. Firesc, căci, dacă credincioșii sunt înstăriți, cresc și contribuțiile lor pentru biserică. Opușe acestora sunt adulterul, concubinajul și consumul excesiv de alcool, care dezbină familia, dar și rețin de la munca în gospodărie. Altfel, consumul în exces e blamat, băuturile alcoolice nu sunt nocive, deținerea și îngrijirea viilor, a livezilor sunt încurajate atâta timp cât sunt aducătoare de venituri.

Bisericile au și ele în proprietate, ca bunuri imobile, vii, pivnițe și tot instrumentarul necesar prelucrării și păstrării vinului. Într-un inventar din 1855 al parohiei ortodoxe Petrești e amintită proprietatea bisericii asupra unei vii situată „din josu, lângă Tănase Răhoveanu de 4 săpători”¹; în inventarul încheiat după decesul parohului ortodox al Sărăcsăului, la 1866 sunt consemnate „doa buți de 100 ferii”, de asemenea „de la sigeti pe vin [s-au încasat] 14 fl.²; în 1872 în inventarul bisericii din Geoagiu de Sus sunt înregistrate la rubrica „Pământuri”, 5 vii deținute de biserică: una întinsă pe o suprafață de 1182 orgii pătrate, alta de 1 jugăr 1278 orgii și trei mai mici de 196,252 și 238 orgii, toate cumpărate „din lada bisericii”, iar la alte „realități bisericesti” sunt consemnate: „14 buți, 2 de câte 68 ferii cu câte 6 cercuri de feru; 2 de 63 de ferii cu câte 6 cercuri de feru; 2 de câte 48 ferii – 1 cu un cerc de fer, 1 cu 3 cercuri de fer; 1 de câte 50 de ferii cu 4 cercuri de feru; 1 de câte 80 ferii cu 4 cercuri de feru; 1 de 45 de ferii cu 4 cercuri de feru; 1 de 65 de ferii, cu 6 cercuri de feru; 1 de 60 de ferii cu 6 cercuri de feru; 1 de 50 ferii cu 4 cercuri de feru; 1 de 45 ferii cu cercuri de lemnu, 1 de 48 de ferii cu 4 cercuri de feru; 1 bute pentru călcatu cu cercuri de lemnu, 1 șiroadă cu cercuri de lemnu, 1 tolceriu de goron cu 2 cercuri de feru; 1 ferie de cercuri și punte de feru, 1 cu cercu cu șirof de feru, 1 hambariu de 40 ferdele”, toate în valoare de 175 florini”³. În altarul bisericii

¹ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 36/1855, f. 2r.

² *Ibidem*, dos. 53/1866, f. 2r.

³ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4284, doc. 3.

greco-catolice din Boz, în anul 1875 erau adăpostite: „două buți, una în stare bună și una în stare mai slabă, ambele legate cu câte șiese cercuri de feru [și] unu tolceriu cu 2 cercuri de feru”⁴. Vinul obținut din viile bisericii se vinde, sporind averea acesteia. „Socoteala curatorilor [bisericii ortodoxe din Geomal] Szimion Popa, Bertsa Iuon, Szema Iuonu pro anul 1881 începandu [cu] 25 februarie, pana în 14 februarie 1882” consemnează ca „venitu în bani”: „S-a vendutu la Buta Adamu 6 ferii de vinu per 1 fl. 10 cr., suma 6 fl. 50 cr; s-a vendutu la mocanii cari au adusu șindilele 4 ferii per 1 fl. 20, [suma] 4fl. 80 cr; s-a vândutu una ferie de mustu la Fogarași Iuna [cu] 1 fl. 20 cr; s-a vendutu la Marton Ignatziu 10 ferii per 1 fl. 20 cr, [suma] 12 fl; s-a vendutu la preotulu din Hidișiu 11 ferii per 1 fl. 10 cr, [suma] 12 fl, 10 cr; s-a vândutu la Marton Ignatziu din Gârbova de susu 31 feri[i] per 1 fl. 20 cr, [suma] 37 fl. 20 cr; s-a vândutu la preotu din Hidișiu de altădată 11 ferii de vinu per 1 fl. 10 cr, [suma] 12 fl. 10 cr; s-a vândutu la pretorele cercualu 5 feri[i] a 80 cr, [suma] 4 fl”⁵. În aceeași socoteală e cuprins și „venitul din vinu”: „La socoteala presenta vinu gata se află pre drosdi în 7 buți aproximativu una cu alta luându-sa 380 feri[i]. 2. Vinu datu pre mustu fora crescere s-a aflatu până la facerea socotelei 219 feri[i] 3 cupe pentru care la tomna viito[a]re avemu a căpăta după una ferie 2, suma face cu crescere cu totu 438 feri[i] 6 cupe”⁶.

Cărțile bisericesti rețin și ele însemnări referitoare la vii, la prețul vinului și al mustului: fila unui *Chiriadromion* tipărit la Bălgrad în 1699 ajuns în biserica Geomalului a amintește că la „1748, în anul acesta, în luna lui iulie 21 zile s-au aflat struguru copt și au fostu secetă mare și lăcuste multe”⁷; pe o *Carte românească de învățatură* tipărită la Iași în 1643 din patrimoniul parohiei Cutului, de asemenea că „în anno 1893 au fost o primăvară foarte slabă și rece și vara totu ploiasă încātu grânele au fostu de totu slabe de numai. Claiă de 20 snopi au dat una ferdelă și acela slabu; și strugurii nu s-au coptu până la Târgul Bălgradului încātu nimenea n-a dusu casia copti de locu și totuși Dumnezeu au făcut minune de s-au coptu în 2 săptămâni încātu s-au făcutu un mustu de 9 până la 12 graduri și fostu de 2 fl”⁸; tot pe o *Carte românească de învățatură*, dar din patrimoniul bisericii din Ighiel, preotul locului notează: „La anul 1836 au murit mulți oameni în Ardeal de holeră, tot în acest an au săcat viile toate din pământ cât n-au fost struguri și nimic de mâncare”⁹; pe exemplarul bisericii ortodoxe din Cioara: „În anul 1830 de la mai până în septembrie n-au plouat doar puțin și foarte lipsă de cucuruz, grâu, mazăre, vinu. Acu devine ferdela de grâu un zlot, feria de vinars 3 zloți bani de argint. Georgie paroh Cioara”¹⁰ sau, la altă filă: „La anul 1866 foarte mulți struguri s-au arătat în primăvară, dar pe la Rusalii au picat foarte mare brumă și au stricat foarte tare viile de n-au mai rămas nici un strugure la

⁴ ANDJA, fond *Protopopiatul Greco-Catolic Sebeș*, acte inventariate, dos. 1/1864-1890, f. 86v.

⁵ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4277, doc. 6.

⁶ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4277, doc. 6.

⁷ Mărza, Dregheciu 1989, p. 172.

⁸ *Ibidem*, p. 66.

⁹ *Ibidem*, p. 88.

¹⁰ *Ibidem*, p. 96.

noi în Csoara, dar pe alte locuri tot au fost pe unde au fost viile pe dealuri”¹¹; pe fila unui *Chiriadromion* de Bălgrad (1699): „În vara anului 1912 au fost ploaie multă din destul, mai ales în tomne erau înfricoșat oameni[i] de atâtea, Mureșul nu l-au pomenit nime vreodată așa mare. *Vinurile n-au fost de nici o treabă*”¹². Registrele de stare civilă sunt și ele martore ale unor însemnări referitoare la vii: „[...] 1814, aprilie, în 24 zăle. Ioan Marton paroch Pâclișa, și s-au prăpădit viile și toate poamele. Mare jale ca pe vremea potopului, și piereau și oamenii și dobitoacele”¹³. Soarta prunelor – principala materie primă pentru obținerea vinarsului – era în atenția aceluiași preot Marton: „Am început anu 1815 cu mare bucurie, dară nu știu ajunge-voi să-l mai încep. Prune destule, iar bucate cam puține”¹⁴. Seceta din anul 1904 e consemnată pe fila unui *Antologhion* (București, 1786) aflat în patrimoniul bisericii din Pâclișa. Viile sunt și ele afectate: „În anul 1904 au fost o secetă așa de mare și de lungă că toată vara numai o dată a plouat, la Joia verde [...] Cucuruz, mazere, bostani, crastraveți și alte legumi nu s-au făcut defel. Fân nici n-au cercat oamenii să cosască, că n-au avut ce cosi, s-au uscat tot. *Viile s-au uscat*”¹⁵.

Preoții și epitropii sunt certați și protopopul e nevoit să se deplaseze în parohii pentru că vinul produs în viile bisericii nu se consemnează în jurnalele de casă¹⁶. Se vinde nu doar vinul, ci și drojdiile. Treizeci de florini ar fi trebuit să intre în lada bisericii din Geomal în anul 1894 din vânzarea „drojdiilor din 1894”¹⁷. Parohul e pedepsit de protopop pentru că a împrumutat o bute „fără scirea comitetului parohial, cantorului Anton Radu din Aiud” și obligat să plătească prețul acelei buți¹⁸.

Reparațiile din biserică se cinstesc întotdeauna cu băutură. Contractele încheiate între comunitate și meșteri prevăd și cheltuieli cu aprovizionarea acestora nu doar cu piatră, var, nisip și scânduri, ci și cu vin și vinars. În 1866 biserica greco-catolică din Daia Română s-a reparat. *Jurnalul de casă* consemnează: „văcăluindu-se biserica s-au datu maistorului vinarsu de 48 cr.”¹⁹. „Socoteala cantorului primariu Petru Marianu pe anii 1861, 1862 și 1863” a bisericii din Miclești reține cheltuielile avute „pentru abaterea apei ca se nu strice bisericii și progadiei, 2 fl; pentru făcutul a 1500 șindile pe sama bisericeii și

---

¹¹ *Ibidem*, p. 97.

¹² *Ibidem*, p. 189.

¹³ Rustoiu, Vaida 2008, p. 28.

¹⁴ Însemnare lăsată pe filele unui *Liturgier* ajuns azi în colecția Arhiepiscopiei Ortodoxe de Alba Iulia, inv. nr. 383; Rustoiu, Vaida 2008, p. 29.

¹⁵ *Ibidem*, p. 83.

¹⁶ Cazul Geomalului în anul 1900. Cercetarea protopopului e de durată, căci, chemați la protopopiat, cei implicați vin pe rând și după multe insistențe, nepermițând confruntarea lor directă (MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4333, doc. 45, 47).

¹⁷ *Ibidem*, doc. 46.

¹⁸ *Ibidem*, doc. 48.

¹⁹ ANDJA, fond *Protopopiatului Greco-Catolic*, acte inventariate, dos. 1/1818-1875, f. 113.

progadiei, 10 fl; pentru mâncare și beutura în 6 zile la făcătorii șindilelor, 2 inși, 10 fl. 45 cr²⁰.

În 1878 cimitirul bisericii din Pâclișa s-a închis cu un gard de scânduri. „Scândurile s-au cumpărat pe banii bisericii, ear lemnele pentru stâlpii palanului le-au dat de cinste, din pădurile proprii, membrii comitetului parochial și alți fruntași din sat. Lucrul de bărdășit la facerea palanului l-a săvârșit crsnicul Ispas Inurean pentru 8 floreni și o ferie de vinars pe deasupra²¹.

Biserica ortodoxă din Măgina își renovează în 1881 interiorul: se cumpără scânduri, cuie de drot, se plătesc oameni „la umplut sub paviment”, dar și un „maestru” care a costat „pentru padimentat cu vinars cu tot 8 fl. 40 cr²²”; în aceeași parohie, atunci când se repară școala, *Jurnalul de casă* reține cheltuielile avute cu „maestrul Molnar Gedeon pentru coperitul școalei, cu vinarsu cu totu 1 fl. 30 cr²³”; în 1883 în aceeași biserică „cu ocazia văruierei bisericeii pe dinluntru cu varu 1 fl. 40 cr, 2 văruiitoare s-a cumpărat cu 90 cr., pentru văruiut 1 fl. 60 cr., 1 ½ litră de vinars 30 cr., laolaltă. 4 fl. 20 cr.²⁴”; în aprilie 1885 pentru edificarea școlii ”s-a[ui] cumpărat pe sama zidarilor celea 5 litre vinars ce le-au avut în tocmeală cu 20 cr²⁵; de asemenea „s-au dat și 5 litre vinars la mesariu fiindcă le-au avut tocmită”, prețul lor, 70 cr²⁶.

În 1882 pivnița casei parohiale din Pâclișa a fost reparată. Materialul necesar acestei renovări a venit de la credincioși, pentru lucrul său, „măiestrul” a fost retribuit cu bani din lada bisericii, iar mâncarea și băutura i-a fost oferită de paroh: „Lemnele cele groase de goron trebuitoare la edificiu, parte le-am câștigat eu, parte le-au dăruit unii fruntași din pădurile lor proprii, ear materialul de brad: caferi, scânduri, șindilă și cuiele, precum și plata măiestrului, s-au cumpărat și respective s-au acoperit din un arunc făcut pe popor, cu câte 50 creițari de familie. Măiestrul care a făcut cămara a fost Luca Iuon din Partoș. *Mâncarea și vinarsul la lucrători, cât a ținut lucrarea, le-am dat eu de la mine gratuit*²⁷.

Și lucrările mai simple din interiorul școlilor implică cheltuieli din lada bisericii pentru băutura: în Geomal în 1882 „s-a cumpăratu la facerea scaunelor vinarsu de 3 fl. 60 cr²⁸.

Alți bani sunt cheltuiți atunci când se lucrează terenurile agricole ale bisericii. În Geomal în 1882 sunt înregistrate „spese” în valoare de 1 fl. 16 cr. „cu tăierea și îngroparea viilor²⁹”; în 1883 când ”s-au ogorât pământurile bisericii”, s-au cheltuit 2 fl. pe „una ferie de vinars” și 20 de creițari pe „4 pite³⁰.

---

²⁰ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4317, doc. 1.

²¹ Rustoiu, Vaida 2008, p. 42.

²² MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4315, doc. 4.

²³ *Ibidem*, doc. 8.

²⁴ *Ibidem*, doc. 12.

²⁵ *Ibidem*, doc. 20.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Rustoiu, Vaida 2008, p. 42.

²⁸ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4277, doc. 6.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4315, doc. 12.

Un an mai târziu cheltuielile cresc cu ocazia seceratului: „8 iulie - cu seceratu secărei s-a[u] spusat 3 ferii și 4 litre vinarsu 5 fl. 20cr; 27 iulie - cu seceratul grâului s-a[u] spusat 1 ferie vinarsu și 1 vin a 2 fl.”; 4 august – cu căratul secărei și a grâului s-a[u] spusatu 1 ferie și 1 litră vinarsu (precum și 1 ferie [de] vin care s-a luat împrumut), vinarsu face adus cu feria 1 fl. 70 cr; 9 septembrie – cu îmblătitu secarei și a grâului cu mașina s-a[u] spusat 2 ferii vinarsu³¹.

În casele bisericilor se strâng bani și din *colecte benevole din vin*: „Eu Popa Ilie din Galda de Jos am făcut poruncă locului fiind biserica Gâlzii săracă, am pornit la anul 1784 la cules[ul] viilor și am strâns de pomană de la oameni must pe sama bisericii 37 de ferii și care câte a vrut a da și am vândut vin și am luat pe vin 17 [...]”³² Popa Georgie³³. Viile se constituie în *garanții pentru datoriile pe care credincioșii le au la biserică*. La Geomal, în 1882 conspectul socotelilor bisericesti întocmit de cantorii biserici rețin datoria „în cucuruz”, în valoare de 36 de florini pe care o are „Truția Iakobb”, „pentru care suma ca interesu a datu la santa besereca una vie în zalogu”; „La Buta Danel se afla una suma de 40 fl. v.a. pentru care suma a datu ca interesu via de la Teu, 40 fl; La Truția Iuon l. Mihailu se afla una suma de 40 fl. pentru care a adatu ca interesu via jumătate de la mazariti”³⁴.

Cu must și vin se pot plăti *datoriile către învățător*. Într-o plângere adresată protopopului de Alba Iulia, mai mulți credincioși din Geomal reclamă că „mai sus numiții [sunt enumerate 5 familii] amu băgatu după cum au fostu sfatul comitetulu parohialu în anu 1855 fieștecare câte cinci ferii de mustu în acela modu ca numai în acela anu să plătim pentru copii[i] noștri la Dom[nul] Învățătoriu. Și din anul acesta mai sus numit înainte să să plătiască din venitul după venul datu mai susu însemnatu”³⁵. Dar preotul nu mai recunoaște „avansul de plată” și cere bani pentru salariul învățătorului.

Afacerile bisericesti, averea însăși a parohiei trebuia încredințată unor oameni cu o moralitate bună, care „să aibă o viață nepătată”³⁶. Altfel, apar complicații. Prin asemenea situații trec credincioșii ortodocși din Geomal care și-au ales un *cantor* iubitor de băutură: în februarie 1891 parohul se plânge protopopului că a întocmit raciocinul bisericii, dar acesta „a apucat la Dnul Iacob Radu și nu știu din ce cauză nu vrea se le deie nici într-un chipu. Ve rog aveți bunătate a-l provoca să ne dea socotelile pentru că eu nu le mai elaborez mai mult. Acum au apucat și kisbirău și ne batjocorește cum vrea D-nealui și e și inspector de morții, care acum e mai mult în crâșma decât acasă sau la oficiul

---

³¹ Împreună cu brânza, carnea și slămina a costat 5 fl. 76 cr (*Ibidem*, doc. 16).

³² Indescifrabil.

³³ Mârza, Dregheciu 1989, p. 188.

³⁴ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4277, doc. 6.

³⁵ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4333, doc. 16.

³⁶ Cerință impusă de protopopul Sebeșului, dar și de ceilalți protopopi la alegerea epitropilor, cantorilor și membrilor comitetului parohial (ANDJA, fond *Parohia Ortodoxă Laz*, acte înregistrate, dos. 38/1904, f. 2).

seu”³⁷. În cearta dintre paroh și cantor referitoare la restanțele la simbric, cantorul este descris de paroh: „...l-am pus numai eu sub jude, fără voia altora, că m-au rogat și de atunci încoace nici una zii nu-i se nu se îmbete. Tocmai Marți după ce au venit de la Belgrad au fost curatorii la pivniția se spele buțile, că luni au dus vinul, și s-au apucat cu donicuția pona spăla pe dinafară la buți și au tot slobozit și au beut până când au picat ca un porc pe spate, de l-au tras alții din pivniția. Au trimis curatorii se merg pona acolo, ca se le spun la oameni că acolo nu-i crășmă, s-au apucat cu gura de mine afară, șiedea pe târnațiu [și striga:] Și vi arăta eu ție venitul și coldușiule că n-ai avut nimica când ai venit în Geomall! Eu n-am zisu nimica, fora m-am băgat în pivniția și am zisu: Dragii mei faceți bine și eșiți că aici nu e crișmă, și așaia au eșit toți și s-au dus, înse Iacob nu, acolo au remasu josu tot suduind, pentru aceia e și acuzat la judecatia. De aceia eu și poporul mai mult nu voim pe un astfel de individ să ne fie cantor”³⁸.

Anchetele protopopilor, determinate de jalbele trimise de credincioși Consistoriului, devin dificile, chiar imposibile atunci când se află în prezența unor oameni aflați sub influența băuturilor alcoolice. Într-o asemenea situație s-a aflat protopopul Sebeșului, în aprilie 1883, atunci când ajunge la Ciugud pentru a vedea ce s-a întâmplat cu materialul adunat pentru noul edificiu bisericesc: „Purcedind deci la lucru, nu trece mult și vine în biserică Ion Bran și Alexandru Bran, cari beuseră vinars la un frate al lor; de gurile acestora nimeni nu mai încăpea la vorbă, amenințând unii asupra altora, încând vedind că orice încercare de a-i linisci nu folosește, am disolvat ședința”³⁹.

Îi regăsim pe parohi ctitori de biserică, dăruitori de terenuri, de fonduri pentru zidirea unor noi biserici ori școli, susținători ai elevilor săraci, dar și delăsători, nepăsători față de starea bisericii, și nivelul de credință, de evlavie credincioșilor lor. Nepăsarea față de credincioși și averea bisericii e și mai gravă atunci când e determinată de consumul de băuturi alcoolice și frecventarea crășmelor din sat. Și ce e de făcut atunci când păcatele beției cad chiar asupra păstorului sufletesc? Primii care reacționează împotriva preotului sunt credincioșii, prin plângeri adresate forurilor bisericești superioare: protopopilor și episcopilor. Singhelia emisă de Atanasie Anghel, Episcopul greco-catolicilor consemna, după enumerarea hirotonirii de „ceteț, ipodiacon, diacon și preot”, „sfatul”: „Drept aceia fiule și ție ție se cade să fii treaz, *nebețin*, nesfadnic, neiubitoriu de arjint, ce blând, smerit, cu învățătură bună, ca să te spășești și pre ține și pre cei ce te vor asculta”⁴⁰. La fel, după hirotonirea fiecărui preot, Episcopul și mai apoi Mitropolitul ortodocșilor Andrei Șaguna obișnuia să dea recomandări protopopilor sub jurisdicția cărora se aflau aceștia, în legătură cu purtarea viitoare, cu îndatoririle viitorilor preoți: „să se deprindă întru tipiculu bisericescu și întru cetirea cărților hrănitore de duhu, mai vârtosu în a Dumnezeieștiloru scripture, să fie credinciosu prea înălțatului nostru împăratu

³⁷ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4333, doc. 17.

³⁸ *Ibidem*, doc. 19.

³⁹ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 117/1883, f. 1r.

⁴⁰ Mârza, Dreghiciu 1989, p. 218.

Franțescu Iosifu I, întregei casei domnitore și S[fintei] Maicei nostre biserici, să se feriască de orice amestec cu preoții și la creștinii cei de altă lege în slujbele preoțești, să-și împliniască dregătoria cu scumpătate și să citiască adeseori circularele mele, în sfârșitu să ducă o vieață potrivită chiemărei sale, *ferindu-se de totu răulu, dar mai cu seamă de beția care e izvorul celor mai multe păcate*⁴¹. Nu toți reușeau să răspundă chemării preoțești și sacrificiilor lumii libere în care trăiau. Deseori preoții sunt chemați la consistoriu pentru a fi apostrofați, canoniți, scoși temporar din serviciu, lipsiți de la veniturile preoțești, amendați.

Într-o asemenea situație s-a aflat parohul comunității ortodoxe din Petrești, Ioan Barbu. Fost dascăl, absolvent al cursului clerical de la Sibiu, Ioan Barb a fost sfințit de diacon și preot la 16 martie 1855. Un an mai târziu, episcopul Șaguna i-a citit și rugăciunea duhovniciei, devenind astfel confesorul creștinilor săi⁴². Adresa prin care episcopul îi anunța protopopului noul candidat la hirotonire avertiza: „Prea Cinstia Ta introducându-lu în zisa parohie vei îngriji, ca să se poarte după cuvîntă și după jurământul depus la sfințirea lui de Preot și ca să se îndeletnicească întru cetirea Sf. Scripturi precum este Sf. Evangelie și Apostolulu, pentru mai departea lui covârșire”⁴³. Sfaturile episcopului transmise prin protopop nu au fost ascultate. Acuzat de săteni și confirmat prin ancheta efectuată de Ioan Tipeiu de faptul că era dedat „pecatului beției”, Ioan Barbu va primi canon 100 de florini⁴⁴, fiind atenționat asupra riscului pierderii parohiei, „dacă mai continuă cu acele apucături nedemne de tagma preoțească”⁴⁵. Suspendarea lui nu convenea majorității credincioșilor rămași fără serviciu religios permanent⁴⁶. Ancheta protopopului se dovedește a fi dificilă prin divizarea credincioșilor: o parte susțineau că parohul „aru fi cel mai stricatu omu din lume și de totu bețivu, încât n-ar mai merita a se chema omu”⁴⁷, alții că purtarea lui nu ar fi într-atât de scandaloasă. Situația creată în parohie, nevoia permanentă a unui paroh în mijlocul comunității, îl determină și pe protopop să susțină reîntoarcerea parohului, cu toate „scăderile acestuia” și să considere plângerea referitoare la viciele preotului ca „exagerată”⁴⁸. Dar, Consistoriul rămâne constant în decizii, iar „preotulu din Petrifalău, Ioan Barbu, până atunci

---

⁴¹ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 1/1854, f. 1. În timpul păstoririi Episcopului Dionisie Novacovici preotul jura că va păzi, va mângâia turma sa, „afară de instrucție nu va ieși, de gloabe și de birșaguri se va păzi și feri” (Iorga 2007, p. 213).

⁴² ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 138/1864, f. 1v-2r.

⁴³ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 69/1855, f. 1.

⁴⁴ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 11/1866, f. 1. Având în vedere „starea miseră” în care se afla preotul, imposibilitatea acestuia de a plăti suma prea mare impusă „nici până astăzi și că nu ar fi în stare a-i repune încă multu timpu” și „din examinarea purtărilor sale”, protopopul Sebeșului solicită impunerea unui canon mai mic (ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 22/1866, f. 1).

⁴⁵ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 47/1867, f. 1.

⁴⁶ Administratorul parohial slujea doar din două în două săptămâni în biserica din Petrești.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 4r.

⁴⁸ *Ibidem*, dos. 58/1866, f. 1.

se fie suspensu de la funcțiunile preoțiesci, până cându va da dovedi învederate că și-au îndreptat viața ce o au avut înainte de suspindere”⁴⁹.

La fel de perseverenți sunt și credincioșii nemulțumiți de serviciile preotului Ioan Barbu, căci, redactorii primei plângeri, revin cu o nouă jalbă la Consistoriu în care reamintesc: „În cauza noastră comună contra preotului Ioan Barbu de aici, amu fostu așternutu una suplică de-a dreptul la parentiască milă a Eselenției vostre încă în luna novembre 1866 în care ne-am rogatu a ni se orându unu preotu stabilu, în locul acestuia de acum fostu, de la care neci una îndreptare nu se pote accepta neciodată, fiindu de totu coruptu și ruinatu dein cauza preste măsura a beuturii de vinarsu! Pona acum înse nu suntemu mingăiați cu neciunu resposu favorabilu dreptei noastre cause, ba încă cercându la scaunulu protopopescu mangăiere, fuserăm alungați și improșcați cu cuvinte sarbede”. Îndreptarea preotului nu mai era posibilă căci, cred credincioșii: „cum se se poată îndrepta, dacă dînsulu prein beuturile spirituoase se-au huluitu corpulu intern și estern, câtu nu-și mai poate opri neputințele trupesci, beatu sau tr[e]jazu, tot atâta, nu ie maiestru în lume care se lu potă îndrepta. Apoi noi speram că chiaru și canoanele eclesiastice nu voru ierta pre unu individuu cu astu feliu de neputinție câștigate prin corupțiuni, a se atinge de jertfelnicu unu ca acela ce sub tempulu cultului divinuu ie constrinsu, înbrăcatu cu odăjdiile sfinte, a merge afară din biserică pentru a-și deșerta neputințele trupesci sau constrinsu fiindu precum de multe ori s-au și intemplat a împlini acele neputințe în biserică în fața a totu poporulu, astfeliu de fapte care au datu scandalu publicu, cugetămu că nu merită numai a fi suspendatu dein ofițiu, până cându va da dovezi de îndreptare, ci din contră depunerea totală și ștergerea din șirulu preoților”⁵⁰. Alte argumente și explicații sunt aduse de susținătorii preotului, care deși recunosc „slăbiciunea trupească a acestuia, consideră că totuși, „au fostu, [...] cu inima pentru binele bisericii și prin urmare cu noi”⁵¹, și că, nu era adevărat că acesta „aru fi vândutu porțiunea canonică și aru fi cheltuitu banii pe beatură”. Dar, sinceri până la un punct, recunosc: „noi nu voim și nu putemu zice că preotulu nostru Ioan Barbu n-ar fi beutu și nu s-ar fi chiefuitu vreodată de beutura spirituoasă, seau că aru fi unu modelu de trezvie, că atunci am minți și noi ca pârătorii pomeniți, dar în interesulu adevărulu și al sânteii dreptăți trebuie să mărturisimu că nice așa bețivu nu este și n-au fostu, precum l-au pârātu vrăjmașii lui. Singura slăbiciune ce o are este că dintr-o bolnăvire [n]escutu din receală, au remasu cu durere în picioare, din care pricină se poate fi întâmplatu să fi și căziutu vreodată împedecatu de petrii, dar aceea s-au pututu întempla mai multu din durerea picioarelor, decât din beutura. Acum putemu mărturisi în constiința curată, că nimenea nu l-au mai veziutu beatu”⁵².

Dacă așa cum spunea protopopul „cu adevăratu s-au lăsatu de beție”, Consistoriul de la Sibiu se hotărăște, în martie 1867, să-l repună pe parohul

---

⁴⁹ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 47/1867, f. 3.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 9.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*, f. 5v.

ortodox al Petreștiului în drepturile preoțești, dar „deacă va mai recădea în acestu pecatu, atunci se va suspende pentru totdeauna din cinulu preoțiescu, ceea ce să i se făcă cunoscutu”⁵³.

Departa de evlavia și devotamentu tatălui său față de biserică⁵⁴, a fost și preotul Ioan Breaz din Laz, suspendat de două ori din funcție pentru același motiv: consumul excesiv de alcool. În iulie 1869, după un canon de doi ani impus datorită „necurmatelor lui beții și petreceri mai totu în cârciume”, protopopul Sebeșului, Ioan Tîpeiu, nu mai poate și nu-și mai dorește să-l susțină pe „păcătosul preotu”. Deși promisese „că se va pocăi și indirepta cu totulu [...] durere preotul acesta și au uitat curendu de promisiunile sale și grația-i arhierescă continuendu viața de mai nainte în mesura pote mai mare, sfaturile și dogenile ce i le împărtășiamu n-au folosit la nimica [...] di noapte stă și bea în crismă ca oamenii cei mai demorali”⁵⁵. Nici comunitatea nu-l mai susține, mai mult, „fiind purtarea Preotului Ioan Breazu atât de scandaloasă mulți dintre creștini s-au răcit mai cu totulu de către biserică”⁵⁶. Și preoteasa își părăsise soțul din cauza viciului acestuia, viciu pus de paroh tocmai pe seama „vieții grele duse alături de soție”. Ca urmare, Consistoriul de la Sibiu e nevoit să-i solicite protopopului organizarea „candidațiunii pentru ocuparea parohiei din Laz, sub condiția alegerii viitorului preot doar dintre clericii absoluți”⁵⁷.

Apropiată Lazului era parohia ortodoxă din *Cacova* (azi Dumbrava Marga), cu aceleași „probleme” manifestate de parohul Constantin Miheu. În 1854, când episcopul Andrei Șaguna îl hirotonește, îi amintește protopopului să-i ceară tânărului a avea „ceruta purtare de grijă și inspecțiune ca întotdeauna să se poarte stărei și chiemărei sale”⁵⁸. Constantin Miheu continua slujba începută de tatăl său, Ioan, preot al Cacovei din anul 1821⁵⁹. Viața de preot nu i s-a potrivit însă, căci tânărul se dovedește a fi atras mai mult spre „cercetarea crâșmelor”, decât a bisericii. Chemat la Consistoriu, este pedepsit cu „oprirea de la funcție” pentru 4 luni. „Scandaloasa purtare” a parohului a fost discutată, pe baza unei scrisori trimisă de parohul din Săsciori, Ioan Miheu și a audierii învinuitului în sinodul protopopiatului întrunit în 27 august 1867: „Părintele Ioan Stoicuția din Săsciori prin hârtia sa din 4/5 a.c descopere Scaunului protopr[esbiteral] că Părintele Constantin Miheu din Cacova în 3/5 a.c venindu din Laazu în Sasciori amețitu de beutură spirtuoasă, după arătarea altoru persoane să fie intratu în crismă în Săsciori, unde cu o muere demoralisată din locu, fiindu mai mulți

---

⁵³ *Ibidem*, f. 1.

⁵⁴ Prin strădania preotului Ioan Breaz senior comunitatea puțină și săracă a Lazului a construit între 1830-1836 o biserică de zid (Rustoiu 2004, p. 364-365).

⁵⁵ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 105/1869, f. 1r.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 1v.

⁵⁷ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 113/1869, f. 1. Semnăturile din registrele de stare civilă încetează din noiembrie 1869.

⁵⁸ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 73/1854, f. 1. Din mai semnează în Protocolul morților ca paroh al Cacovei.

⁵⁹ ANDJA, *Colecția Registre de stare civilă*. Parohia Ortodoxă Dumbrava-Marga, Protocolul morților, reg. 1744/1815-1890, f. 2v.

săteni în crismă, a continuat beutura și pene într-atâta s-au amețitu, încâtu Preotulu a adormitu pre masă și de acolo au trebuit alți omeni să lu ridice ca pre mortu și să lu pună în patu, unde de la 8-11 a dormitu și într-acestu intervalu, aceea muere stricată a luat Epitrafilu Preotului și au zisu: Și eu potu fi Popă ca acesta! Deoarece acestu soboru a auzitu din gura inculpatului propria mărturisire, cum că toate cele din incusa în contră arătate sunt adeverate, aduce următoarea sentința: ca Preotulu din Cacova, Constantin Mișu, pre lângă oprirea de la funcțiune acuma mai de patru luni, să se pedepsească cu asemenea oprire încă doue luni, adeca pena la 12 Noemvrie a.c. și aceasta pedeapsă cu atâta mai vârtosu i se impune cu câtu menționatulu preotu inaintea Pre Ven[eratului] Consist[oriu] archidieceșanu au negatu cu totulu vina sa, cu acelu adausu, că daca va mai cădea în acelu pecatu alu beției pene, seau și după acelu terminu, să se oprească de la funcțiunea preoției, pe unu anu întregu de zile”⁶⁰. Consistoriu sibian acceptă hotărârea sinodului și pedeapsa preotului e prelungită cu încă două luni”⁶¹.

Credincioșii parohiei din *Valea Uzii* se confruntă cu aceeași atitudine negativă a parohului lor. Comunitatea era săracă, făcea eforturi importante pentru a-și repara biserica care era „atât de ruinată, încât numai puterea lui Dumnezeu o mai ține”⁶². Administratorul protopopiatului ortodox Alba Iulia confirmă vestea ajunsă la Consistoriu la finalul anului 1893, referitoare la o altercație desfășurată în 1892 între parohul Vasile Tecșa și Ilie Cristea din Ponor, „cu care ocaziune i-ar fi frânt o mână”⁶³: „Din protocolul luat se vede că parochul în adevăr a avut conflict cu Ilie Cristea și să vede a fi fost și beut după spusa dânsului aproape o litră de vin. Promite însă că să va lăsa de patima beției, deși cu greu e de crezut, după ce și azi chemat aici, a venit în o stare încât la 9 ore dimineața nu am putut lua protocol cu el, ci l-am trimis să să culce până la 4 după prânz, când apoi s-a mai trezit. Mă rog pentru disciplinarea lui doar să va mai îndrepta vezând că nu e glumă”⁶⁴. Dar, „oficios” se plânge protopopul, „nu mi-a făcut nimene nici un raport. Eu am aretat Veneratului Consistoriu în câteva rânduri că parochul Vasile Tecșa e neglijent, e aplicat spre beția în grad mare, nu ține la demnitatea sa de preot [...] și am cerut ca să fie disciplinat, dar nu am obținut nici un rezultat. Mi-e milă de el, are 5 prunci, e sărac lipit, dar în interesul reputațiunii bisericei noastre ar trebui pe un timp oarecare suspins de la oficiu, că altcum degenerază cu totul și ne face mare rușine. Rămân ca Venerabilul Consistoriu să ia măsurile ce le află de corespunzătoare pentru ca să fie adus la reson”⁶⁵. Consistoriu se arată indulgent, „raportul din urmă deocamdată s-a luat spre sciință”, parohul rămânând „sub priveghiare și dacă beția lui ar deveni

---

⁶⁰ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 100/1866, f. 1r-v.

⁶¹ ANDJA, fond *Protopopiatul Ortodox Sebeș*, acte înregistrate, dos. 110/1866, f. 1.

⁶² MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4330, doc. 20.

⁶³ MNUAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4329, doc. 23.

⁶⁴ *Ibidem*, doc. 22.

⁶⁵ *Ibidem*, doc. 23.

scandal public, se raportezi numaidecât pentru a lua mesuri de lipsă cu dânsul”⁶⁶. Parohul din Valea Uzii își neglijează în continuare oficiul parohial, cauza era aceeași, băutura: „Față cu o atare renitență și negligență nu-mi rămâne decât ca să raportez Venerabilului Consistoriu rugându-ne să ei și ca măsuri disciplinare energice față de acest om care trabă nu are de oficiul, nici de mandatele emantate de la Veneratul Cosistoriu. O mulțime de fapte scandaloase săvârșite de acest om ar fi de ajuns ca să nu mai figureze în rândul preoților, cari e decăzut moralicește, bețiv, bătauș, leneș, și în curând ba pre sama sa [s-au pornit și acuze] pentru vătămări grele trupești”⁶⁷. Printr-un ordin al Consistoriului parohul Vasile Tecșa e citat la oficiul protopresbiteral, dar „susnumitul paroch s-a prezentat însă, durere, mort de beat încât nu putea sta pe picioare. Martori sunt parochii Nicolau Cado și Laurențiu Cutean, cari se aflau în cancelaria oficiului protopopesc în afaceri oficioase. Așa nu am putut lua protocol cu el, și nu m-am putut înțelege cu el”⁶⁸.

Ca urmare, Consistoriul solicită în februarie 1895 rechemarea parohului în fața protopopului său: „Deoarece el s-a prezentat la oficiul protopresbiteral în stare de beție, încât nu se putea sta pe picioare ești poftit a-l cita a doua oară în termin de 15 zile la oficiul protpresbiteral sub amenințare cu suspensiunea de la oficiu și beneficiu și a lua la protocol respunsul lui, atât cu privire la negligență în oficiu, cât și privitoriu la viața scăpătată prin patima beției”⁶⁹. Și în fața forurilor civile parohul are aceeași atitudine: „Tribunalul regesc din Alba Iulia dto 18 Martiu a.c. Nr. 1317, arată Consistoriului, că parochul nostru din Valea Uzei, Vasiliu Tecșa, fiind provocat a se presenta la pertractare în afacere pentru vătămare trupească a stat înaintea tribunalului în a o asemenea stare de beție, încât a trebuit să amâne pertractarea. Deoarece numitul paroch și în afacerea cu renitența și negligența sa în administrarea averei bisericesci s-a prezentat la oficiul protopresbiteral în o asemenea stare de beție, și după cum se accentuează în raportul Preaonorat Dtale din 14 Februariu a.c. Nr. 33 numitul paroch în așa mesură e stăpânit de patima beției, încât e rușine pe clerul nostru, prin aceasta se suspende de la oficiu și jumătate din beneficiu și se pune sub acuză disciplinariă”. Decizia consistorului e semnată 25 martie 1895⁷⁰ și imediat adusă la cunoștința parohului: „Onorate Domn Vasilie Tecșa, paroch în Valea Uzei, deoarece Dumneata pre ziua de 18 Martiu Te-ai prezentat la tribunalul regesc din Alba Iulia în stare de beție, și acel tribunal Te-a arătat Consistoriului, și deoarece tot în atare stare Te-ai prezentat și în Cancelaria oficiului protopresbiteral, Consistoriul archidiececan prin rezoluțiunea din 21 Martiu Nr. 2320 B, Te-a suspende de la oficiu și a lăsat venitele jumătate pe timpul cât vei fi suspendat. Vei avea deci după primirea acestui ordin, a preda matriculele și actele aparținând oficiului parochial parochului Ioan Pop din Brădești, care este denumit administrator ear

---

⁶⁶ *Ibidem*, doc. 25.

⁶⁷ *Ibidem*, doc. 26.

⁶⁸ *Ibidem*, doc. 44.

⁶⁹ *Ibidem*, doc. 47.

⁷⁰ *Ibidem*.

cât pentru serviciul divin în Valea Uzei va funcționa parochul Vasile Barbu din Valea Inzelului și Olteni, administratorul parochial, Iuon Pop de la care vei primi jumătate venitele. Să cauți că să ai o purtare esemplară, să Te părăsești de patima beției și după ce vei da semne de îndreptare vei putea fi repus în oficiu, altcum nu Te vei reabilita și ar fi [păcat] ca Dta, ca preot și tată de familie să rămâi fără funcțiune și să-ți pierzi dreptul pentru totdeauna de a fi slugitoriu al altariului Domnului. Îndată ce vei da probe vădite despre îndreptare, voiu căuta ca vei fi trăit preste orice patimă⁷¹.

Relația dintre femeie și vin ca o asociere negativă e cunoscută și transpare și din însemnările de pe cărțile bisericești. „*Vinul și muerea* duce pre om la nebunie”⁷², dar, la fel de nociv e și „cocteilul” politică-băutura. Mai ales atunci când e „servit” unui om juruit bisericii și „turnat” într-un lăcaș de cult! Călugărul Ivistion Sava ajuns administrator al bisericii ortodoxe din Pâclișa se confruntă cu o astfel de situație specială. Unul dintre credincioșii săi, membru al Partidului Țărănesc, trăiește la maximum căderea regimului liberal, după 10 ani de guvernare. Dorește să-și exprime bucuria nu oricum, nu cu prietenii de partid la un pahar, ci după consumarea acestuia... în biserică. Prin sunetul clopotelor își cheamă consătenii la o slujbă de înmormântare – firește, simbolică – a conducătorului liberalilor, Vintilă Brătianu, la care e invitat și preotul. Slujitorul bisericii povestește: „Ajunși acolo, am găsit mai mulți săteni care așteptau. Intrând în biserică, mi-au spus pe un ton poruncitor și agitat să le fac slujbă. Eu le-am cerut ordin în a cărui bază să fac slujba. Mi-au răspuns că ordin nu au, dar slujba să le-o fac pe a lor răspundere, că așa vrea poporu. Voiau să îmbrac vejmintele, să le fac slujba înmormântării[i] pentru Vintilă Brătianu, simulând aceasta cu un oarecare obect, și, după aceea, să formez un cortegiu mortuar cu prapori și lumini, de la biserică și până la apa Mureșului, unde va arunca lemnu[[], simbolizând înmormântarea lui Vintilă Brătianu. Eu am refuzat aceasta”⁷³. Ancheta organizată de protopop, ca urmare a plângerii parohului, relevă starea susținătorului țărăniștilor: „un om pătimaș, bețiv și, ca atare nu te poți aștepta de la el la lucruri plăcute de Dumnezeu”⁷⁴. Protopopul se arată mai împăciuitor, mult mai indulgent nu atât față de cel care a provocat scandalul: – „Nu crezi Onorat Dumneata că pe un scandalagiu și uitat de sine mai bine îl poți apropia de interesele bisericii dacă Te ridici deasupra ticăloșiilor și îmbii semne de pace, în numele căreia slujim cu toții ?!”, în condițiile în care chiar cel acuzat recunoaște că „a vătămat greu pe preotul Ivistion Sava și a făcut-o aceasta fiind turmentat de beatură”⁷⁵, protopopul de Alba Iulia explicând „bucuria frenetică a poporului” prin simpatia față de Iuliu Maniu „cel mai aprig luptător pentru

⁷¹ MNUIAI, *Colecția documente*, inv. nr. 4330, doc 46.

⁷² Însemnare de pe un *Chiricodromion* (Bălgrad, 1699) păstrat în colecția de carte veche a Arhiepiscopiei Ortodoxe de Alba Iulia, inv. 1741, preluat de la Trâmpoiele (Mârza, Dreghiciu 1989, p. 214).

⁷³ ANDJA, fond *Parohia Ortodoxă Pâclișa*, acte inventariate, dos. 1/1928, f. 50.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 52-53.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 56.

interesele neamului nostru”. În fața atâtor argumente, preotul nu poate decât să cedeze și să-l ierte pe agitator⁷⁶.

Vizitațiunile canonice ale protopopilor surprind și purtarea morală a credincioșilor din parohiile vizitate. În 1902 protopopul greco-catolic de Alba Iulia, Simion Micu, controlează toate parohiile aflate în subordinea sa. În rapoartele pe care le înaintează apoi Consistoriului mitropolitan semnaleză și existența unor credincioși căzuți pradă păcatului beției. Astfel în parohia Bărăbanț deși purtarea majorității credincioșilor e „corespunzătoare”, se înregistrează „vițiul alcoolismului”; în Coșlariu și în Galda de Sus protopopul se arată îngrijorat de prezența „alcoolismului în mesura mare”; în Galda de Jos, Galtiu, Mogoș-Cojocani și Vințu de Jos, de asemenea e prezent „vițiul beției”; la Întregalde purtarea parohului și starea bisericii e bună, dar bântuie printre credincioși „alcoolismul”. În schimb, în Laz, parohul apreciază în 1921 că cei aflați sub păstoria sa „beuturile spirtoase afară de unele excepțiuni le folosesc în mod cumpătat”⁷⁷. Alta e situația în aceeași localitate în 1933, când într-un raport referitor la viața morală din parohii se consemnează: „luxul este o plagă mai ales în haine, alcoolismul la bărbați, [dar] mai bântuie și la unele femei a căror bărbați aproape tot timpul sunt duși de acasă și ele fără stăpânire având acasă din produsul propriu, vin, se lasă ademenite adeseori prin convenire de ispită de a se omeni, și aceasta la unele a devenit obicei împotriva căruia este foarte cu greu a se lupta”⁷⁸.

În 1921, printr-un ordin al Ministerului de culte fiecare preot e obligat – sub amenințarea lipsirii de congruă (salariu) – să alcătuiască un scurt istoric al parohiilor păstorite. Trebuia urmat un anumit tipic, completate anumite puncte prestabilite. La capitolul referitor la industrie și comerț, majoritatea preoților consemnează prezența cârciumilor, a clienților acestora și dezvoltarea industriei casnice: „Cârciumile sunt destul de cercetate” spune parohul ortodox al Țelnei, „ba chiar prea cercetate, așa că în sărbători, la vecernie sunt cârciumile ticsite, iar biserica goală. A fost o ordonanță de la prefectură, prin care se închideau cârciumile de sâmbătă seara, până luni dimineața. Ar fi de dorit să se aplice și acum, dar din partea D-lui Ministru în toată puterea. Cârciumile sunt două. Păcatul ce urmează în urma beției e de nedescris. Tâmpire morală și mintală (idiotism)⁷⁹. Dacă de numărul știutorilor de carte parohul era mulțumit – „analfabeți sunt puțini în generația nouă” – se arată îngrijorat de consumul excesiv de alcool: „Singurul rău care bântuie în comună e alcoolismul. Nu e boală care să aibă atâta putere de distrugere. Femei, bărbați, consumă aproape egal”. Răul se putea eradică în accepțiunea preotului „prin reducerea cârciumilor și prin ordonanțe severe, dar aplicate, că nu mulțimea legilor, ci aplicarea lor fericesc țara”⁸⁰. Parohul ortodox din Hăpria constată și el că „ocupațiunea

---

⁷⁶ *Ibidem*.

⁷⁷ ANDJA, fond *Parohia Ortodoxă Laz*, acte înregistrate, dos. 20/1921.

⁷⁸ ANDJA, fond *Parohia Ortodoxă Laz*, acte înregistrate, dos. 37/1933.

⁷⁹ ANDJA, fond *Parohia Ortodoxă Țelna*, acte inventariate, dos. 1/1920, f. 73r-v.

⁸⁰ *Ibidem*.

principală este cultivarea viilor; cârciumi sunt 4 la privați, române să înțelege nu [ale] jidanilor”, dar „viții, datini rele nu sunt”⁸¹.

Dar, băut cu măsură, vinul și vinarsul creează buna dispoziție, alcoolul întreține petrecerile și înveselește participanții. Orice înțelegere se „cinstește” cu un vinars, la un adălmaș, sfârșitul unei obligații ori tranzacții, de asemenea. Chiar și fețele bisericești toastează cu paharul plin de vin încheierea, în bune condiții a unei zidiri ori renovări de biserică. În 17 august 1903 are loc sfințirea bisericii din Pâclișa. Lăcașului de cult i s-a adăugat un turn nou, de zid, în locul celui vechi din lemn și i s-au modificat bolțile.

Atmosfera din timpul slujbei, ținută în biserică în prezența protopopului de Alba Iulia Ioan Teculescu și a altor 12 preoți, dar și cea de după a fost descrisă în amănunt de preotul local Nicolae Cado: „După isprăvirea slujbei dumnezeesci ne-am întrunit la un prânz arangiat în școală, pre preoții slugitori, pe învățătorii și cantorii streini și din loc, pe epitropii și membrii comitetului parohial și mai mulți fruntași mireni din satele din prejurime cari luaseră parte la serbarea sfințirii bisericii, la care prânz cu toaste și cântări frumoase ne-am petrecut în cea mai bună voce până la orele 6 seara. *S-au ținut în decursul prânzului mai multe toast*”⁸². Mai întâiu a închinat mandatarul arhieresc Ioan Teculescu în sănătatea Escelenței Sale, dlui Archiepiscop Ioan Mețian. După aceea a toastat preotul bătrân din Vințiu, Nicolae Maniu, pentru mandatarul arhieresc. Apoi a toastat preotul din Stremți, Irimie Iliescu, pentru preotul local Nicolae Cado. Preotul local pentru protopopul Ioan Teculescu și pentru preoții slugitori. Preoții Daniil Chirilă din Cârna, Ioan Măcsim din Ighiu și Nicolae Maniu din Vințiu pentru preotul local, pentru comitetul parohial și pentru poporul din loc. Preotul George Cutean din Oarda de jos pentru maestrul măiestru întreprinzător Teofil Cricovean, care așa de bine și de frumos a știut esecuta zidirea turnului și renovarea bisericii. A mai toastat pentru șeful tractului și învățătorului din Oarda de jos, Augustin Comes. În fine, a mai închinat odată protopopul-mandatar Ioan Teculescu în onoarea preotului local și în a epitropilor Nicolae Bălgrădean și Petru Oană, carii n-au dat samă ochilor, nici odichnă trupului cât a durat lucrarea zidirii [...]. Mâncările le-au pregătit și le-au servit la masă fiica mea Aurelia, măritată Albu, preuteasă în Geogiul de Sus, Anișca Cutean, văduvă preoteasă în Oarda de jos, și soția învățătorului Augustin Comes din Oarda de jos, eară vinul și borvizul l-a servit vărul meu Nicolea Popoviciu. Prânzul l-am dat eu din al meu nimic luând de la biserică”⁸³.

Același eveniment – încheierea renovării bisericii și sfințirea acesteia adună la locuința parohului, în 31 august 1903 un cerc mai restrâns, membri ai comitetului parohial și epitropia: „după isprăvirea agendelor ședinței [...] i-am oprit pre toți membrii comitetului și pe epitropi la un *aldămaș* ce li-am dat din al meu, de bucurie că am văzut lucrul cu biserică isprăvit și în semn de

---

⁸¹ MNUAI, *Parohia Ortodoxă Hăpria*, documente neînregistrate.

⁸² *toast, toasturi* – urare făcută la o masă în cinstea unei persoane sau a unui eveniment, însoțită de ridicarea paharului, scurt discurs ținut cu acest prilej (<http://dexonline.ro/search.php?cuv=toast>).

⁸³ Rustoiu, Vaida 2008, p. 77-78.

recunoștință că mi-au stat așa bine cu toții într-ajutoriu la isprăvirea lucrului. Am petrecut cu toții laolaltă până noaptea târziu, *bând până n-am mai putut bea*⁸⁴.

Vinul relaxează, e binevenit pentru a marca marile sărbători creștine, e necesar și „tîhnește”. O spune aceeași față preoțească, preotul din Pâclișa, Nicolae Cado: „În ajunul Crăciunului din anu 1903 [...] am cinat grumpene [...] și cu ceapă și *am beut 3 pahare de vin*, ear după ce au venit și s-au dus și colindătorii cei mari, feciorii «din ospețe» [...] am beut un ciau”. Soră-mea Raveca a așezat curechiul cu carne și cu perișoare în oală să fiarbă, ear Iova fata de 14 ani a verului meu Nicolae Popoviciu, a ciupelit cocoșul din care se-mi facă mîne soru-mea leveș (supă). Până am beut eu ciauul, *ele au beut vin încălziț cu ulcica la foc și îndulcit cu zahăr*⁸⁵.

Băutura, alcoolul consumat cu măsură înveselește, binedispune. Place tuturor, deopotrivă bărbaților și femeilor, „prinde” în toate categoriile sociale: primari, învățători, preoți, epitropi și generează venituri atît în gospodăria privată, cât și în cea comună.

About Vineyards, Alcohol and Alcoholics in Documents of the Orthodox and Greek - Catholic Parishes from Alba County (1850-1930)

(Abstract)

Aside from information concerning the church itself, the religious life of a community also reveals the efforts of local ecclesiastic authorities to maintain the Christian moral principles. Thus, amongst other vices, the excessive consumption of alcohol is blamed because it breaks families and damages the household economy.

On the other hand, alcoholic beverages themselves are not considered dangerous and vineyard or orchard ownership is blameless as long as they are used as sources of income. The churches also have vineyards, cellars and the required equipment for producing and preserving wine. Documents of several Orthodox and Greek-Catholic parishes from Alba County, for example Petrești, Sărăcsău, Geoagiu de Sus and Boz, mention their vineyards, or the purchasing of many wooden barrels and other vessels of different sizes.

Some religious books, like those from Geomal, Cut, Ighiel, Cioara or Pâclișa, also reveal several mentions regarding the local vineyards or the price of wine and grape must. Some of these side notes speak about the quality or the size of the harvest, or about the price of wine. Others are detailing the influence of good or bad weather on the local wine production. Sometimes the size of plum harvest – the main source of brandy – is also mentioned by priests.

Another aspect concerns the inventories of various parishes, for example certain documents mention the inspection of the archpriest looking for irregularities in the registration of the income resulting from the exploitation of church vineyards. The inventories also note that some by-products, like the yeast, were also sold, for example at Geomal.

The contracts for the reparation of various churches always included a certain quantity of alcoholic beverage – wine and brandy – for the craftsmen, aside from other commodities and the required cash payment. These documents list the Orthodox and Greek-Catholic parishes

---

⁸⁴ *Ibidem*, p. 80-81.

⁸⁵ ANDJA, *Colecția Registre de stare civilă, Parohia Ortodoxă Pâclișa*, reg. 1636/1874-1928, f. 90r; Rustoiu, Vaida, 2008, p. 81, nota 127.

from Daia Română, Micești, Pâclișa and Măgina and include the reparation of different buildings and annexes belonging to them.

The peasants who worked the agricultural land of the church also received alcoholic beverages, wine and brandy, so the quantities and the price paid for them are mentioned in the registers of different parishes.

The voluntary collections of wine were another source of income for the church. According to a document from 1784, a priest from Galda de Jos received from the villagers a significant quantity of grape must from which he obtained wine, which was then sold for the benefit of the parish.

Another document from 1855 attests that the wine and grape must were sometimes used to pay the fees owed to the village teacher, which were also collected by the local priest.

The religious authorities always urged the parishes to choose reliable people to administer their estates and businesses. However, certain documents mention complains made by local priests or villagers about the morality of some administrators. For example the Orthodox priest from Geomal complained in 1891 of the alcoholic addiction of the choir leader who used to drink the wine supply of the church. An inspection from 1883 of the archpriest of Sebeș at Ciugud discovered that the trustees of the local church were totally drunk.

Although many documents speak about various remarkable actions of the local priests, they also reveal certain cases in which people from some parishes complain of the behaviour of their ministers. As a consequence, both the Orthodox and the Greek-Catholic bishops always urged their clerics to refrain from drinking in order to maintain their authority. This advice was usually reiterated after each new ordaining. Still, some priests were less able to hold out against temptations, so they suffered various punishments imposed by superior clerical authorities. Sometimes the severe punishment considerably troubled the daily life of the parish and divided its members. This situation is illustrated by a series of documents from 1865 – 1867 concerning the Orthodox priest from Petrești, Ioan Barbu, who was accused by some villagers of brandy addiction and was then punished by the archpriest. However, other villagers considered that he should have been allowed to correct his behaviour. After an avalanche of petitions, in 1867 the priest regained his position after promising to refrain from drinking alcohol.

The priest Ioan Breaz from Laz was less able to refrain, thus being suspended several times and following complains of the villagers, the archpriest of Sebeș, Ioan Tîpceiu, dismissed him and requested another priest for this parish. An almost similar situation was in the Orthodox parish of Cacova (nowadays called Dumbrava Marga), in which the local priest used to drink excessively, together with a prostitute, in the local pub and was therefore suspended by the Consistory. A more serious event happened in the parish of Valea Uzii in 1882, when the local priest hurt one of the villagers while being under the influence of alcohol. However, the archpriest did not punish him because of his poverty. The same person was called in front of the Consistory several times during 1865, following a series of reports and complains. The registers mention that he was drunk when coming in front of the office, so the Consistory was compelled to suspend and replace him. The sentence mentions that he could regain his position after demonstrating a complete rehabilitation.

The politics combined with alcohol generated some curious situations mentioned by a few documents. An interesting example is noted by the monk Ivistion Sava, who served in the Orthodox parish of Pâclișa. A member of his congregation decided to celebrate the victory of his favourite party by symbolically burying the opposition and by organizing a drinking party with his fellows in the church. The priest was urged to perform the funerals and symbolically bury the leader of the opposition, but he refused and complained to the superior clerical authority. Despite of the indignation of the local priest, the archpriest of Alba Iulia was more indulgent and recommended a more relaxed attitude, given the prestige of Iuliu Maniu, the leader of the winning party.

A series of documents consists of reports made by archpriests who visited different Greek-Catholic or Orthodox parishes on different occasions. Amongst other details, they also

mention the presence of alcoholism, which mainly affected the male population, although the existence of some female binge drinkers was also noted.

In 1921 an order of the Ministry of Religions compelled each priest to compile a short history of his parish, following certain already established criteria. Thus under the industry and commerce entry, most priests mentioned the presence of pubs and even the bad influence of them on the spiritual life of the community. The numerous vineyards are also mentioned, for example at Hăpria.

However, wine is not always mentioned as a bad thing, since the local custom requires the people to seal a deal or to celebrate the end of an enterprise with a glass of alcoholic beverage. Such celebrations are mentioned in connection with the restoration or construction of different churches, when some high clerics are invited to toast and feast with the local community. A detailed example is provided by the notes of the priest Nicolae Cado from Pâclișa, who describes the celebration of the restoration of the local church in 1903. The wine, as well as the required toasts, occupies an important place in his story. A much smaller party was given for the parish committee which was in charge with supervising the restoration, in which the wine also plays an important role. The same priest also notes the custom of drinking wine, sometimes warm and spiced, during the winter festive days.

A moderate consumption of alcohol is a source of joy and cheerful atmosphere. As a consequence it is preferred by many – men and woman – and used by all social categories, in both public and private life.

Translated by Mariana Egri

Abrevieri bibliografice

- ANDJA - Arhivele Naționale. Direcția Județeană Alba.
MNUAI - Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.
Iorga 2007 - Nicolae Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 2007.
Mârza, Dreghiciu 1989 - Eva Mârza, Doina Dreghiciu, *Cartea românească veche în județul Alba (secolele XVI-XVII). Catalog*, Alba Iulia, 1989.
Rustoiu 2004 - Ioana Rustoiu, „Inventare de bunuri ale parohiilor Protopopiatului Ortodox Sebeș (1854-1872)”, în *PA*, 2004, p. 271-309.
Rustoiu, Vaida 2008 - Ioana Rustoiu, Dănilă Vaida, *Cronica parohiei Pâclișa (1901-1944)*, Alba Iulia, 2008.
Zecheru 2006 - Alexandra Dana Zecheru, „Situația materială a parohiilor greco-catolice din Protopopiatul Alba Iulia, reflectată în protocoalele vizitelor canonice la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX”, în *PA*, V-VI, 2006, p. 351-357.

Cuvinte-cheie: alcoolism, preoți, vicii, parohii, greco-catolic, ortodox, județul Alba

Keywords: alcoholism, priests, vices, parish, greek-catholic, orthodox, Alba county.